

Prístup EÚ k sociálnym službám

Príležitosti na rozvoj sociálnych služieb

29.-30. máj 2007, Bratislava

Mária Nádaždyová, MPSVR

Prístup EÚ k sociálnym službám,
Bratislava

Modernizácia sociálnych služieb – aktuálna téma a výzva EÚ

- prispievajú k sociálnej súdržnosti:)
- veľký potenciál zamestnanosti:
- prispievajú k dosiahnutiu cieľov lisabonskej stratégie: Biela kniha o verejnoprospešných službách (máj 2004): *„systematický prístup k identifikácii a uznaniu špecifických charakteristík v-p sociálnych a zdravotníckych služieb a vyjasnenie rámca, v ktorom fungujú a môžu byť modernizované“*
- **návrh smernice o službách na vnútornom trhu: po ostrej kritike verejnosti a EP (február 2006) sú z jej rozsahu vylúčené „sociálne implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: VPSS v EÚ (máj 2006)**

EÚ – široký rozsah sociálnych služieb, dve hlavné kategórie:

- **Rozhodujúca úloha štátu a verejnej politiky: Základné a doplnkové systémy sociálnej ochrany:** *pokrývajú základné životné riziká: zdravie, staroba, pracovné úrazy, nezamestnanosť, dôchodok, zdravotné postihnutie*
- **Služby individuálnej pomoci:** *cieľom je uľahčiť začlenenie osôb do spoločnosti a zabezpečiť dodržiavanie ich základných práv (úloha – prevencia a sociálna súdržnosť)*

Služby individuálnej pomoci: štyri základné dimenzie

- 1/ pomoc osobám, ktoré musia čeliť **osobným problémom alebo krízam** (*ako napríklad zadlženie, nezamestnanosť, drogová závislosť alebo rozvrat rodiny*).
- 2/ činnosti, ktorých cieľom je zabezpečiť, aby príslušné osoby boli schopné **plne sa začleniť do spoločnosti** (*rehabilitácia, jazykové vzdelávanie imigrantov*) a **najmä na trh práce** (*vzdelávanie, profesijné začlenenie*). *Tieto služby dopĺňajú a podporujú úlohu rodín pokiaľ ide o starostlivosť predovšetkým o najmladších a najstarších.*
- 3/ činnosti, ktorých cieľom je zabezpečiť **začlenenie osôb**, ktoré majú **dlhodobé zdravotné problémy** alebo problémy súvisiace so **zdravotným postihnutím**.
- 4/ zahŕňajú takisto **sociálne ubytovanie**, *ktorým sa poskytuje ubytovanie znevýhodneným osobám alebo sociálne menej znevýhodneným skupinám.*
- Niektoré služby môžu samozrejme zahrnováť každú z týchto štyroch dimenzií

Sociálne služby ako pilier európskej spoločnosti – plnia osobitnú úlohu

- podľa práva Spoločenstva sociálne služby **nie sú právne samostatnou kategóriou** v rámci verejnoprospešných služieb
- zohrávajú osobitnú úlohu ako **piliere európskej spoločnosti a hospodárstva**
- **prispievajú** k viacerým **základným hodnotám a cieľom** Spoločenstva: *vysoká úroveň zamestnanosti a sociálnej ochrany, ochrana ľudského zdravia, rovnosť medzi mužmi a ženami a hospodárska, sociálna a územná súdržnosť*
- ich hodnota vyplýva aj z dôležitého charakteru potrieb, ktoré by mali uspokojiť, zabezpečiac tak **uplatňovanie základných práv, akými sú dôstojnosť a integrita osoby.**

Charakteristiky sociálnych služieb

- fungujú na základe zásady **solidarity**
- **komplexné a personalizované**
- **neziskový charakter**
- **účasť dobrovoľníkov** - *vyjadrenie občianskej spôsobilosti.*
- **silná zakorenenosť v miestnej tradícii**
- **asymetrický vzťah medzi poskytovateľmi a príjemcami –**

Všeobecná požiadavka modernizácie a podporný rámec Spoločenstva

- **Modernizácia a zvyšovanie kvality** - všetky ČŠ.
- **Spoločný cieľ a dôvod:** existujúce a rastúce napätie medzi univerzálnosťou, kvalitou a finančnou udržateľnosťou.
- **Finančný rámec Spoločenstva** zohľadňujúci osobitosti sociálnych služieb a **naklonený modernizácii:** ESF, EFRR, otvorená metóda koordinácie, Akčný programy Spoločenstva - PROGRESS

Všeobecné aspekty modernizácie – základ sociálneho hospodárstva

- Sociálne služby – predmet hľadania kvality a účinnosti. Napriek rozdielnej organizácii všeobecné aspekty modernizácie:
- **zavedenie metód štandardizácie a hodnotenia**, kontrol kvality, zapojenie užívateľov do správy
- **decentralizácia organizácie služieb** na miestnu alebo regionálnu úroveň
- **externalizácia úloh verejného sektora do súkromného sektora** - *verejné orgány plnia úlohu regulátora, strážcu „regulovanej hospodárskej súťaže“ a efektívnej organizácie na národnej, miestnej alebo regionálnej úrovni*
- **rozvoj verejno-súkromného partnerstva** a využívanie iných foriem financovania na doplnenie verejného financovania

Právny rámec, východiskové pojmy a subsidiarita

- Právny základ - **čl. 16 Zmluvy o ES**: spoluzodpovednosť Spoločenstva a ČS za **služby všeobecného hospodárskeho záujmu (SVHZ)** –*služby hospodárskej povahy plniace úlohy verejnej služby prostredníctvom kritéria všeobecného záujmu.*
- **Služby všeobecného záujmu resp. verejnoprospešné služby (VPS)** – *širší pojem pokrývajúci ako trhové tak netrhové služby, ktoré orgány VS klasifikujú ako plniace všeobecný záujem a podriaďujú ich povinnostiam verejnej služby.*
- **Povinnosti verejnej služby**: *špecifické požiadavky, ktoré orgán VS ukladá poskytovateľovi služby s cieľom naplniť ciele verejného záujmu (napr. cestná doprava, energia)*
- **Rešpektovanie zásady subsidiarity**: ČŠ majú právo definovať obsah pojmu „služby všeobecného hospodárskeho záujmu“ a „verejnoprospešné sociálne služby“ (*napr. povinnosti, organizácia služieb, financovanie, verejný záujem a jeho delegovanie, udelenie výsadných práv,*)
- ČŠ však musia **zohľadniť príslušné všeobecné pravidlá Spoločenstva** *napr. zásadu nediskriminácie, transparentnosti, predpisy o verejnom obstarávaní a hospodárskej súťaži a nezneužívať pojem verejný záujem*

Verejný záujem – 3 definície

(prof. Bernard Enjolras, Inštitút pre sociálny výskum, Oslo)

- A. VZ ako celkový súčet alebo agregát/zlúčenina individuálnych záujmov:** *metodologický problém (ako vzniká zlúčenina individuálnych záujmov?), minimalistický koncept VZ*
- B. VZ ako spoločný záujem:** *tento koncept vylučuje zo VZ všetky oblasti, kde nedochádza ku konvergencii záujmov*
- C. VZ ako záujem spoločnosti a spoločenstva:** *VZ má prednosť pred záujmami jednotlivcov a dokonca môže byť v ich protiklade – autor sa prikláňa k tejto definícii*

VPS hospodárskeho a nehospodárskeho charakteru

- **Hospodárska činnosť** (judikatúra ESD): *každá činnosť spočívajúca v poskytnutí tovarov alebo služieb na trhu podnikom bez ohľadu na jeho štatút a spôsob financovania*
- ESD: **služby poskytnuté za odmenu** sú považované za **hospodárske činnosti**. *Služba pritom nemusí byť zaplatená priamo príjemcom*
- **Služby poskytované v sociálnej oblasti možno považovať za hospodárske činnosti**
- Pribúdajúce rozsudky ESD týkajúce sa pojmu „hospodárska činnosť“ predstavujú pre subjekty aktívne v tejto oblasti **zdroj neistoty**

Komplikácia: v hre je právo ES o verejnom obstarávaní

- **Zverenie úlohy/delegovanie služby externému partnerovi** alebo spolupráca so súkromným sektorom: *do hry vstupuje právo ES v oblasti verejného obstarávania, koncesií a finančnej kompenzácie*
- **Delegovanie VPS:** *rešpektovanie zásady transparentnosti, rovnakého zaobchádzania a proporcionality*
- **Smernice o verejnom obstarávaní:** vyžaduje sa stanovenie technických špecifikácií pre zadávacie podklady- *možný problém: ako vopred stanoviť presný opis špecifikácie sociálnych služieb, ktoré musia byť prispôsobené individuálnym potrebám osôb, ktoré ich potrebujú?*
- Možné riešenie: **stanovenie technických špecifikácií na základe výkonov a funkčných požiadaviek** – *tzn. zadávateľia definujú iba ciele, ktoré má dosiahnuť poskytovateľ služieb.*

Komplex právnych aspektov – nutné výnimky z pravidiel

- **Verejná finančná kompenzácia:** *orgán VS môže kompenzovať externým subjektom výdavky spojené s poskytovaním VPS. Cieľom je vyrovnať výdavky spojené s uskutočnením úlohy, ktoré by podnik nemusel znášať, keby sa riadil len kritériami trhu.*
- **Štátna pomoc:** EK prijala opatrenia na **zjednodušenie poskytovania finančnej kompenzácie – stanovené limity** a kritériá *umožňujúce väčšinu (nie všetky) kompenzácií za VPSS považovať za zlučiteľné s pravidlami hospodárskej súťaže bez povinnosti predchádzajúcej oznamovacej povinnosti*
- **Stále riziko porušenia pravidiel vnútorného trhu:** *zjednodušenie je možné uplatniť len v prípade, ak subjekt bola právnym aktom delegovaná úloha poskytovať VPSS.*
- **Zvýšenie transparentnosti:** *EK vyzvala ČK vopred vysvetliť úlohy, ktoré delegujú na sociálne služby.*
- **Vylúčenie diskriminačných vnútroštátnych predpisov brániacich účasti zahraničných subjektov (napr. povolenia na poskytovanie VPSS) – možná výnimka pre oblasť VPSS, založená na objektívnych, proporcionálnych, nediskriminačných a vopred zverejnených kritériách.**

Osobitné charakteristiky: otvorený zoznam

- Hĺbková konzultácia s ČŠ, poskytovateľmi a užívateľmi služieb
- Monitorovanie situácie: s cieľom zlepšiť informovanosť o uplatňovaní pravidiel Spoločenstva na rozvoj sociálnych služieb a prehĺbiť vzájomnú výmenu skúseností medzi subjektmi a európskymi inštitúciami, zavedie sa postup monitorovania a dialógu vo forme dvojročných správ.
- Správy budú súčasťou ďalších iniciatív Spoločenstva a budú podporovať modernizáciu sociálnych služieb, najmä otvorenej metódy koordinácie v oblasti sociálnej ochrany a sociálneho začlenenia.
- EK začala štúdiu s cieľom zozbierať potrebné informácie na zostavenie prvej dvojročnej správy. Zameranie: fungovanie sektora, jeho socio-ekonomickej dôležitosti a dôsledkov uplatňovania práva Spoločenstva. Výsledky štúdie by mali byť k dispozícii v prvom polroku 2007.

Ďakujem za pozornosť

Prístup EÚ k sociálnym službám,
Bratislava